

15 جنوری 2019

داکتر سید عبدالله کاظم

سؤال تعدیل قانون اساسی و تشکیل حکومت مؤقت در حالت اضطرار

در این چند هفته به ادامه فعالیت های دیپلماتیک آقای خلیل زاد به حیث نماینده خاص وزارت خارجه ایالات متحده امریکا در امور افغانستان و پاکستان به هدف گویا فراهم آوری زمینه های صلح دولت افغانستان با گروه طالبان مباحثات زیاد بین هموطنان و نیز در رسانه ها براه افتاده و نظریات مختلف در زمینه ابراز گردیده اند. که توأک با نگرانی های زیاد در مورد آینده کشور است، با هر قدمی که خلیل زاد به پیش می گذارد، پیچیده تر و مغلق تر میشود، بخصوص وقتی شنیده میشود که طالبان در مذاکرات ابوظبی در بدل شش ماه آتش بس خواسته های ذیل را پیشنهاد کرده اند: "رئیس اداره مؤقت آینده کسی تعیین شود که طالبان وی را پیشنهاد نماید و عربستان سعودی، امارات متحده عربی و پاکستان این پروسه را ضمانت کنند؛ - رهایی زندانیان طالبان؛ - برداشتن تعزیرات از رهبران این گروه؛ - مشخص ساختن تاریخ خروج نیروهای نظامی امریکا و ناتو از افغانستان."

قبول هر یک از شرایط فوق بخصوص تشکیل حکومت مؤقت و آنهم در راس آن شخصی بر طبق خواست طالبان در واقع چنین معنی میدهد که نخست باید قانون اساسی افغانستان ملغی شود تا زمینه تشکیل حکومت مؤقت در فضای خلای قانون مساعد گردد و دیگر اینکه در راس آن نفر مورد تأیید طالبان قرار داشته باشد که در اینصورت نقش دیگر گروههای سیاسی باید به صفر تقرب کند. از همه مهمتر با تعیین تاریخ خروج قوای امریکائی از افغانستان طالبان میخواهند از نظر روانی زمینه گسترش قدرت خود را در افغانستان بیفزایند و گروه های حاشیوی قدرت را تدریجاً در خود مدغم سازند. طالبان با این پیشنهادها میکوشند خود را به حیث یک قدرت غالب و حاکم بر سر نوشت ملت تثبیت دارند. در اینصورت گزینه ای برای دیگران باقی نمی ماند: یا آنها مجبور اند به طالبان بیعت کنند و یا در برابر شان به جنگ پردازند که هر دوی این سناریو عواقب خطیر را برای آینده افغانستان در قبال خواهد داشت. امید است خلیل زاد با نقش آفرینی های دیپلماتیک خود متوجه عاقبت امور باشد و بر دولت افغانستان فشار نیاورد تا مجبور به قبول شرایطی شود که برای کشور و مردم دردناک و بحران افزا باشد.

با این نگرانی ها که بدون شک اکنون شامل حال همه مردم افغانستان شده و ده ها سؤال را نزد شان خلق نموده است، یکی از دوستان در فیسبوک با طرح دو سؤال از من خواسته تا معلومات خدمت شان تقدیم دارم. با آنکه جواب مختصر در آن صفحه نوشتم، ولی خواستم موضوع را با تفصیل بیشتر در این پورتال نیز با علاقمندان در میان بگذارم. ایشان پرسیده اند:

«اگر حکومت امریکا بالای اشرف غنی فشار بیاورد. و یا حالات پدید آید که حکومت مجبور شود حالت اضطرار را اعلان کند. آیا در حالت اضطراری قانون اساسی مرعی الاجرا میباشد یا قانون در حالت تعلیق قرار میگیرد؟ در حالت اضطراری آیا دولت میتواند یا نمی تواند که زمینه را به تشکیل يك حکومت مؤقت مساعد سازد؟ امید است به بزرگواری این موضوع را از نگاه قانونی تشریح نماید و ما را از معلومات مفید خود مستفید سازید.»

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنډي د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

برای جواب به سؤال های فوق لازم است نخست نظری به مواد مربوط فصل نهم قانون اساسی تحت عنوان "حالت اضطرار" انداخته شود که هر یک از مواد مذکور چنین حکم میکند: (برگرفته از متن قانون اساسی کشور)

ماده 143: هرگاه به علت جنگ، خطر جنگ، اغتشاش و خیم، و یا حالت مماثل، حفظ استقلال و حیات ملی از مجرای که در قانون اساسی تعیین شده، نا ممکن گردد، حالت اضطرار از طرف رئیس جمهور با تأیید شورای ملی در تمام یا بعضی از ساحات کشور اعلان میشود.

هرگاه حالت اضطرار بیش از دو ماه دوام نماید، برای تمدید آن، موافقت شورای ملی شرط است.

ماده 144: در حالت اضطرار، رئیس جمهور میتواند به مشوره رؤسای شورای ملی و ستره محکمه، بعضی از صلاحیت های شورای ملی را به حکومت انتقال دهد.

ماده 145: در حالت اضطرار، رئیس جمهور میتواند بعد از تأیید رؤسای شورای ملی و ستره محکمه، تنفیذ احکام ذیل را معطل بسازد و یا بر آنها قیودی وضع نماید:

1 - فقره دوم ماده 27 [هیچ شخص را نمیتوان مجازات نمود، مگر به حکم محکمه با صلاحیت و مطابق به احکام قانونی که قبل از ارتکاب فعل مورد اتهام نافذ گردیده باشد].؛

2 - ماده 36 [اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جایز و صلح آمیز، بدون حمل سلاح، مطابق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند].؛

3 - فقره دوم ماده 37 [دولت حق تفتیش مراسلات و مخابرات اشخاص را ندارد، مگر مطابق به احکام قانون].؛

4 - فقره دوم ماده 38 [درمورد جرم مشهود، مامور مسئول میتواند بدون اجازه قبلی محکمه، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش کند. مامور مذکور مکلف است بعد از داخل شدن یا اجرای تفتیش در خلال مدتی که قانون تعیین میکند، قرار محکمه را حاصل نماید].

ماده 146: درحالت اضطرار، قانون اساسی تعدیل نمیشود.

ماده 147: هرگاه دوره ریاست جمهوری و یا دوره تقنینیه شورای ملی، در حالت اضطرار ختم شود، اجرای انتخابات جدید ملتوی گذاشته شده، مدت خدمت رئیس جمهور و اعضای شورای ملی تا چهار ماه تمدید میشود.

هرگاه حالت اضطرار بیش از چهار ماه دوام نماید، لویه جرگه از طرف رئیس جمهور دعوت میشود. بعد از ختم حالت اضطرار، در خلال مدت دو ماه انتخابات برگزار میگردد.

ماده 148: در ختم حالت اضطرار، اقداماتی که براساس مواد 144 و 145 این قانون اساسی به عمل آمده، بلا فاصله از اعتبار ساقط میگرددند.»

با ملاحظه مواد فوق الذکر قانون اساسی میتوان به دو سؤال مطروحه جواب گفت:

اول: آیا در حالت اضطراری قانون اساسی مرعی الاجرا میباشد یا قانون درحالت تعلیق قرار میگیرد؟

ماده 146 صراحت کامل دارد و حکم میکند که: «درحالت اضطرار، قانون اساسی تعدیل نمیشود.» بر طبق حکم این ماده قانون اساسی واضح میشود که با اعلام حالت اضطرار قانون اساسی در مجموع همچنان نافذ و مرعی الاجراء میباشد، مگر محدودیت هائیکه در ماده 144 و 145 پیشبینی شده است که پیشنهاد وضع آن محدودیت ها از صلاحیت رئیس جمهور بوده و او میتواند بعد از تأیید رؤسای شورای ملی [ولسی جرگه و مشرانو جرگه] بر آن قیودی را وضع نماید. به این اساس هیچ مرجعی

حق ندارد قانون اساسی نافذ کشور را در حالت تعلیق قرار دهد. تعلیق قانون اساسی به مثابه قطع جریان خون در بدن انسان است.

سؤال دوم: درحالت اضطراری آیا دولت میتواند که زمینه را به تشکیل يك حکومت موقت مساعد سازد؟

تشکیل حکومت موقت در هیچ ماده قانون اساسی تذکر نرفته و اساساً با موجودیت قانون اساسی که اعلام یک دوره عادی و مداوم است، ضرورتی برای تشکیل حکومت موقت احساس نمیشود، زیرا بر طبق قانون اساسی و دیگر قوانین نافذ کشور رئیس جمهور در راس دولت قرار داشته و اعلام حالت اضطرار نیز از صلاحیت رئیس جمهور با تأیید شورای ملی است. حکومت موقت وقتی ایجاد میگردد که قانون اساسی بر اثر یک عمل بالقوه مثل کودتا ملغی گردد. لذا تا وقتی که قانون اساسی در کشور نافذ است، هر نوع تشبیه برای تشکیل حکومت موقت مغایر به قانون اساسی میباشد. حتی ماده 147 قانون اساسی درحالت اضطرار نیز محدودیت بربر اجرای انتخابات ریاست جمهوری و شورای ملی وضع نموده و حکم میکند که: هرگاه دوره ریاست جمهوری و یا دوره تقنینیه شورای ملی، در حالت اضطرار ختم شود، اجرای انتخابات جدید ملتوی گذاشته میشود و مدت خدمت رئیس جمهور و اعضای شورای ملی تا چهار ماه تمدید می یابد و بعد از ختم حالت اضطرار، در خلال مدت دو ماه انتخابات برگزار میگردد و می افزاید: هرگاه حالت اضطرار بیش از چهار ماه دوام نماید، لویه جرگه از طرف رئیس جمهور دعوت میگردد که واضحاً هدف از تدویر لویه جرگه در این حالت، رسیدگی به انگیزه های حالت اضطرار و چاره جوئی برای رفع معضله خواهد بود.

الزام تدویر لویه جرگه بعد از تمدید چهار ماه حالت اضطرار، وقتی میسر و ممکن میباشد که شرایط تدویر لویه جرگه بزم ماده 110 قانون اساسی برآورده شده باشد [برطبق فقره دوم ماده 110: «لویه جرگه متشکل است از: 1 - اعضای شورای ملی؛ 2 - رؤسای شوراهای ولایات و ولسوالی ها»]؛ از آنجائیکه تا هنوز سرنوشت شوراهای ولسوالیها در این مدت 14 سال که از انفاذ قانون اساسی جدید کشور میگذرد، نامعلوم است، لذا لویه جرگه حتی درحالت عادی تا زمان برگزاری انتخابات ولسوالیها دائر شده نمیتواند، چه رسد به حالت اضطرار.

امید است با توضیحات مختصر فوق احکام قانون اساسی درحالت اضطرار روشن شده باشد.